

Sygn. akt V CSK 467/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa S. P. i M. P.
przeciwko Bankowi Spółdzielczemu z siedzibą w T.
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 20 kwietnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 kwietnia 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. oddalający powództwo, w ten sposób, że ograniczył wykonalność opisanego bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności do wysokości hipoteki kaucyjnej ustanowionej na kwotę 300.000 zł na nieruchomości stanowiącej własność dłużników.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę orzekania przez Sąd pierwszej instancji. Wskazał, że niezależnie od uznania, czy powodowie obok poręczenia wekslowego i zabezpieczenia rzeczowego udzielili poręczenia cywilnego jako zabezpieczenia umowy pożyczki, poręczenie cywilne nie mogło być podstawą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego. Zgodnie z art. 96 i 97 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (j. t. Dz. U. z 2015 r., poz. 128 ze zm.; dalej prawo bankowe) bankowe tytuły egzekucyjne wystawione na podstawie ksiąg lub innych dokumentów związanych z dokonywaniem czynności bankowych mogą być bowiem podstawą egzekucji po nadaniu im przez sąd klauzuli wykonalności wyłącznie przeciwko osobie, która bezpośrednio z bankiem dokonywała czynności bankowej albo jest dłużnikiem banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z czynności bankowej i złożyła pisemne oświadczenie o poddaniu się egzekucji oraz gdy roszczenie objęte tytułem wynika bezpośrednio z tej czynności bankowej lub jej zabezpieczenia. W świetle art. 5 prawa bankowego w zakresie czynności bankowych nie mieści się przyjmowanie poręczeń cywilnych, a poręczyciel nie jest osobą, która bezpośrednio z bankiem dokonała czynności bankowej, ani roszczenie wobec poręczyciela nie wynika bezpośrednio z czynności bankowej.

W ocenie Sądu drugiej instancji w drodze powództwa z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. powodowie mogli podnosić zarzuty materialnoprawne dotyczące wierzytelności banku objętej bankowym tytułem egzekucyjnym i podnosić, że ich odpowiedzialność ogranicza się do treści hipoteki ustanowionej tytułem zabezpieczenia, co wobec zasadności zarzutu prowadziło do zmiany wyroku.

W skardze kasacyjnej pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu ewentualnie o jego uchylenie i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzucił naruszenie przez błędną wykładnię art. 97 ust. 1 prawa bankowego polegającą na przyjęciu, że bankowy tytuł egzekucyjny może być podstawą egzekucji przeciwko dłużnikowi banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z czynności bankowej tylko w sytuacji, gdy roszczenie objęte tytułem wynika bezpośrednio z czynności bankowej podczas gdy może on być podstawą egzekucji także wówczas, gdy roszczenie objęte tytułem wynika z zabezpieczenia czynności bankowej oraz zarzucił naruszenie tego przepisu przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że pozwany nie był uprawniony do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego, bo powód nie jest osobą, która bezpośrednio z bankiem dokonała czynności bankowej ani roszczenie wobec poręczyciela nie wynika bezpośrednio z czynności bankowej. Naruszenie przepisów postępowania wywiódł z naruszenia art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wyjaśnienia wymaga, że skarżący zarzut naruszenia art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. ulokował w drugiej podstawie kasacyjnej, podczas gdy powództwa przeciwegzekucyjne są powództwami o ukształtowanie prawa i art. 840 k.p.c. ma charakter materialnoprawny. Uchybienie to nie ma jednak nie uchyla kontroli kasacyjnej podniesionego zarzutu.

Powództwo opozycyjne z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. umożliwia dłużnikowi merytoryczną obronę przed egzekucją opartą na zaprzeczeniu zdarzeniom stanowiącym podstawę nadania klauzuli wykonalności. Pojęcie „zdarzenie” w rozumieniu tego przepisu należy do dziedziny prawa materialnego, a to oznacza, że są to wyłącznie zdarzenia leżące u podstawy świadczenia wynikającego ze zobowiązania dłużnika objętego tytułem egzekucyjnym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 760/11, nie publ.). W powództwie tym dłużnik może podnieść wszelkie zarzuty materialnoprawne dotyczące

wierzytelności wskazanej w bankowym tytule egzekucyjnym, zwłaszcza nieistnienia roszczenia banku, istnienia roszczenia w mniejszej wysokości, braku wymagalności roszczenia lub nieważności bezwzględnej oświadczenia woli o poddaniu się egzekucji.

Zakres kognicji sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu określa art. 786² k.p.c., który stanowi, że do kompetencji tego sądu należy sprawdzenie, czy dłużnik poddał się egzekucji oraz czy roszczenie objęte tytułem wynika z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem lub z zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z tej czynności a więc czy wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego nastąpiło zgodnie z art. 5 oraz 96 – 98 prawa bankowego.

W postępowaniu tym sąd bada, czy wierzytelność z tytułu poręczenia cywilnego objęta tytułem egzekucyjnym wynika z zabezpieczenia wierzytelności banku z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem, natomiast nie jest uprawniony do badania zasadności obowiązku świadczenia stwierdzonego w bankowym tytule egzekucyjnym - czy wierzytelność z tytułu poręczenia cywilnego rzeczywiście powstała i istnieje oraz w jakim rozmiarze. Zarzut odnoszący się do tych okoliczności ma charakter materialnoprawny i może stanowić wyłącznie podstawę powództwa opozycyjnego. Kognicją sądu w postępowaniu toczącym się w oparciu o art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. nie są natomiast objęte zarzuty formalne związane z nadaniem tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, w tym odnoszące się do spełnienia przez wierzytelność nim objętą wymogów określonych w art. 96 – 98 prawa bankowego. Obrona formalna zmierza bowiem do zapewnienia zgodnego z prawem przebiegu egzekucji, zaś obrona merytoryczna do zakwestionowania zasadności lub dopuszczalności egzekucji z uwagi na naruszenie praw podmiotowych dłużnika wynikających z przepisów prawa materialnego. Nie ma sporu w doktrynie i judykaturze, że w postępowaniu z powództwa opozycyjnego nie mogą być podnoszone zarzuty właściwe do postawienia w zażaleniu na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności (art. 795 k.p.c.), a w razie gdy stanowią one wyłączną podstawę powództwa, podlega ono oddaleniu bez rozpoznania powołanych okoliczności (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2008 r., I CSK 543/07, z dnia 3 listopada 2009 r., II CSK 207/09,

z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 760/11, nie publ.). O ile zatem powołanie w powództwie opozycyjnym zarzutów formalnych pozostających w kognicji sądu klauzulowego nie jest wyłączone, o tyle nie mogą one podlegać rozpoznaniu w tej sprawie.

Powodowie zaprzeczyli zdarzeniu, na którym zostało oparte wydanie klauzuli wykonalności twierdząc, że nie są dłużnikami pozwanego Banku z tytułu poręczenia cywilnego umowy pożyczki stanowiącej czynność bezpośrednio dokonaną z bankiem, a więc podnieśli zarzut materialnoprawny odnoszący się do istnienia wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym. Sąd drugiej instancji natomiast rozważył, wbrew wskazanym wyżej granicom kognicji w postępowaniu klauzulowym i postępowaniu toczącym się z powództwa opozycyjnego, przesłanki nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu stwierdzając, że poręczenie cywilne, w świetle art. 96 – 97 i art. 5 prawa bankowego nie jest czynnością bankową uprawniającą bank do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego. Sąd w sprawie z powództwa opozycyjnego jest, zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c., związany treścią prawomocnego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności i obowiązany jest przyjąć, że bankowy tytuł egzekucyjny zaopatrzony w taką klauzulę spełnia wymogi określone w powyższych przepisach i stanowi tytuł wykonawczy uprawniający bank do wszczęcia i prowadzenia egzekucji.

Nie można również podzielić wykładni art. 96, 97 ust. 1 i art. 5 prawa bankowego dokonanej przez Sąd Apelacyjny, w rezultacie jego zastosowania w niniejszej sprawie. Bankowy tytuł egzekucyjny może być wystawiony przeciwko poręczycielowi cywilnemu umowy pożyczki zawartej z bankiem, który złożył oświadczenie o poddaniu się egzekucji. Jest on bowiem dłużnikiem banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z czynności bankowej i roszczenie wynika bezpośrednio z zabezpieczenia. Wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji w stanie prawnym obowiązującym od dnia 21 maja 1999 r. (zmiana art. 97 ust. 1 prawa bankowego ustawą z dnia 9 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 40, poz. 399) nie może być skuteczny argument, że poręczenie cywilne nie jest czynnością bankową, skoro bankowy tytuł egzekucyjny może być wystawiony

przeciwko dłużnikowi banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z czynności bankowej. Umowa poręczenia jest wprawdzie umową odrębną od umowy kształtującej podstawową wierzytelność banku wynikającą z czynności bankowej, ale jej związek z nią wyraża się w zabezpieczeniu, o którym mowa w art. 97 ust. 1 prawa bankowego.

Zarzut naruszenia art. 321 § 1 w z z art. 391 § 1 k.p.c. traci na znaczeniu wobec konieczności uchylenia zaskarżonego wyroku z uwagi na nierozważenie przez Sąd drugiej instancji zarzutu apelacji powodów naruszenia art. 876 k.c. przez przyjęcie, że są oni poręczycielami cywilnymi. Niemniej jednak trzeba zwrócić uwagę na nieprecyzyjne sformułowanie sentencji w aspekcie żądania powodów, którego skutkiem jest kwotowe a nie przedmiotowe ograniczenie egzekucji.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.

aj
eb